

کتاب‌شناسی سامراء در یک نگاه

نورالدین علی‌لو

چکیده

سامراء، یکی از شهرهای بزرگ مذهبی و تاریخی در کشور عراق است. این شهر، اکنون در استان صلاح‌الدین در فاصله ۱۲۵ کیلومتری بغداد و میان راه تکریت به بغداد قرار دارد. این شهر زیارتی به سبب قرار گرفتن حرم امامین عسکریین (علیهم‌السلام) و به دنیا آمدن حضرت ولی عصر (عج) در آن، از اهمیت بسیاری نزد شیعیان برخوردار است. سامراء در سده سوم هجری، روزهای پرآشوبی را به خود دیده و از آن پس، فراز و نشیب فراوانی را پشت سر گذاشته است. درباره دلیل نام‌گذاری و تاریخ بنای این شهر، گزارش‌های فراوانی در منابع تاریخی و روایی وجود دارد که بسیاری از این منابع، در این نوشتار، معرفی شده‌اند. در این کتاب‌شناسی، افزون بر کتاب‌های مستقل درباره سامراء، منابع ارزشمندی که به نوعی به این شهر اشاره داشته نیز معرفی شده‌اند. این مقاله، ۲۸۴ اثر، شامل ۱۱۷ کتاب عربی، ۱۰۷ کتاب فارسی، یک کتاب اردو، یک مجله، ۳۷ مقاله عربی و ۲۱ مقاله فارسی را همراه با اطلاعات کامل کتاب‌شناسی و ذکر شماره صفحه‌ای که مطلبی درباره سامراء در خود دارد، با ترتیب الفبایی - موضوعی در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهد.

واژگان کلیدی: سامراء، عراق، کتاب‌شناسی، امامین عسکریین (علیهم‌السلام)، ولی عصر (عج).

درآمد

سامراء، سامره، یا سُرمَن رأی یکی از شهرهای بزرگ و مذهبی و تاریخی کشور عراق می باشد. این شهر امروزه در استان صلاح الدین در فاصله ۱۲۵ کیلومتری بغداد و میان راه تکریت به بغداد قرار دارد. اهمیت این شهر زیارتی به سبب حرم امامین عسکرین علیهما السلام و زادگاه مهدی موعود امام عصر ارواحنا له الفداه می باشد. درباره نام و تاریخ بنای این شهر سخن بسیار گفته شده که ما اهل تحقیق را به منابع و مصادر مهم ارجاع می دهیم و در این مختصر تنها به کتاب شناسی سامراء به سبب اهمیت این شهر پرداخته ایم.

در این کتاب شناسی، افزون بر کتاب های مستقل، به منابعی که مهم بوده و اشاره ای به این شهر نموده اند نیز ارجاع داده ایم. این مقاله در برگیرنده ۱۱۷ کتاب عربی، ۱۰۷ کتاب فارسی و یک کتاب اردو و یک مجله و ۳۷ مقاله عربی و ۲۱ مقاله فارسی می باشد.

کتابهای عربی

۱. احسن التقاسیم فی معرفة الاقالیم، مقدسی بشاری، محمد بن احمد (۳۳۶-۳۷۵ ق) بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۸ ق، وزیری، از صفحه ۱۰۹ - ۱۱۰ در جغرافیای سامراء.
۲. الأزیاء الشعبیه فی سامراء، سامرائی، یونس (۱۳۵۳-۱۴۱۰ ق)
۳. اشکال الکانتونات العسکریه فی سامراء چاپ، ۲۰۰۱ م
۴. أصول و أسماء المدن و المواقع العراقیه، بابان، جمال (۱۳۴۵ ق) بغداد، مجمع العلمی الکردی، ۱۹۷۶ م، وزیری، دوم، جلد اول از صفحه ۱۴۶ - ۱۴۹ درباره سامراء.
۵. الألعاب الشعبیه لصبیان سامراء، سامرائی، یونس (۱۳۵۳-۱۴۱۰ ق) بغداد، مدیریه الفنون و الثقافه الشعبیه فی وزاره الثقافه و الارشاد، ۱۹۶۴ م، وزیری، ۶۴ صفحه.
۶. اعلام الوری فیما نسب الی سامراء، سامرائی، ابراهیم (۱۳۴۱ - ۱۴۲۲ ق) لندن، دارالحکمه، ۱۴۱۵ ق، اول، وزیری، ۱۷۹ صفحه.
۷. أعیان الشیعة، امین، سید محسن (۱۲۸۴ - ۱۳۷۱ ق)، تحقیق: امین، حسن (۱۳۲۶ - ۱۴۲۳ ق) بیروت، دارالتعارف للمطبوعات، رحلی، در جلد اول صفحه ۴۳ و ۲۰۴ و جلد دوم صفحه ۳۶ - ۴۰ در مورد سامراء.
۸. باب الغیبه فی سامراء، الحضری، مصطفی بغداد، ۱۹۳۸ م.
۹. بحار الانوار، مجلسی، محمدباقر (۱۰۳۷ - ۱۱۱۱ ق) تهران، المکتبه الاسلامیه، ۱۳۶۸ ش، وزیری، در صفحات ۵۱ - ۵۲ در تاریخچه سامراء و بنای آن.
۱۰. البحتری فی سامراء بعد عصر المتوکل، سامرائی، یونس احمد (۱۹۲۹ م)
۱۱. البحتری فی سامراء حتی نهایه عصر المتوکل، سامرائی، یونس احمد (۱۹۲۹ م)

۱۲. البداية و النهاية، ابن كثير الدمشقي، اسماعيل (۷۰۱ - ۷۷۴ ق)
- بيروت، دار احياء التراث العربي، ۱۴۰۸ ق، اول، وزيري، جلد ۱۱ در صفحه ۷۵ در مورد سامراء.
۱۳. بيوت سامراء في ضوء التنقيبات الحديثه، قاضي، صباغ محمود عبداللطيف
۱۴. تاريخ بغداد، خطيب بغدادي، احمد (۳۹۲ - ۴۶۳ ق)
- بيروت، دارالكتب العلميه، ۱۴۱۷ ق، وزيري، جلد ۱۲، صفحه ۵۷ در بناي سامراء.
۱۵. تاريخ التشيع في سامراء، بلداوي، اياد عيدان (۱۹۵۹ م)
۱۶. تاريخ سامراء، فكيكي، توفيق (۱۳۲۱ - ۱۳۸۹ ق)
۱۷. تاريخ شعراء سامراء منذ تأسيسها حتى اليوم، سامرائي، يونس (۱۳۵۳ - ۱۴۱۰ ق)
۱۸. تاريخ الشيعة، مظفرى، محمد حسين (۱۳۱۴ - ۱۳۸۱ ق)
- قم، مكتبه الحيدريه، ۱۳۹۱ ش، اول، وزيري، ۳۴۱ محقق: بغدادى، احمد كاظم، در صفحات ۱۶۸ - ۱۷۰ در بناء و معرفى سامراء.
۱۹. تاريخ العراق الاقتصادى فى القرن الرابع، البحرى، دورى
- در صفحه ۱۳۳ در مورد بازار سامراء.
۲۰. تاريخ عشائر سامراء، سامرائي، يونس (۱۳۵۳ - ۱۴۱۰ ق)
- بغداد، دارالبصرى، تاريخ مقدمه ۱۳۸۰ ق، وزيري، ۷۵ صفحه.
۲۱. تاريخ فن العمارة العراقيه فى مختلف العصور، شريف يوسف
- بغداد، دارالرشيد، ۱۹۸۲ م، وزيري بزرگ، از صفحه ۳۱۳ - ۳۷۲ درباره سامراء و آثار معماری شهر سامراء.
۲۲. تاريخ العراق فى عصور الخلافة العربية الاسلاميه، فوزى، فاروق عمر (۱۹۳۸ م)
- بغداد، مكتبة النهضة، ۱۹۸۸ م، وزيري، از صفحه ۲۲۳ - ۲۳۴ و ۶۵۶ - ۶۲۲ درباره سامراء.
۲۳. تاريخ المدرسه العلميه الدينيه فى سامراء، امين رازى، احمد (۱۲۹۹ - ۱۳۸۵ ق)
۲۴. تاريخ مدينة سامراء، سامرائي، يونس ابراهيم (۱۳۵۳ - ۱۴۱۰ ق)
- بغداد، مجمع علمى عراقى، ۱۹۶۸ م، وزيري، در سه جلد، ۳۲۹+۶ صفحه، جلد اول.
۲۵. تاريخ يعقوبى، ابن واضح، احمد (- ۲۹۲ ق)
- نجف، المكتبه المرتضويه، ۱۳۵۸ ق، وزيري، جلد سوم از صفحه ۱۹۹ - ۲۰۰ در بناء سامراء.

۲۶. تجارة العراق في العصر العباسي، مسرى، حسين علي
كویت، جامعه الكويت، ۱۴۰۲ ق، وزیری، از صفحه ۱۰۷ - ۱۰۸ در بازار سامراء.
۲۷. تراث سامراء، سامرائی، یونس (۱۳۵۳ - ۱۴۱۰ق)
۲۸. تطور فهرسة المخطوطات في العراق، عواد، کورکیس (۱۳۲۶ - ۱۴۱۳ ق)
بغداد، مجمع علمی عراقی، ۱۳۹۳ ق، وزیری، از صفحه ۱۳۸ - ۱۳۹. به معرفی کتابخانه‌های
سامراء پرداخته که از ۲۳ مجله مجمع علمی عراقی استخراج شده است.
۲۹. تطوير تصاميم اغلفة علب الادوية للمنشأة العامة للصناعات
الدوائية في سامراء، سامرائی، هندود فرحان.
۳۰. تقرير عن سامراء
- سلسله مباحثی در تاریخ ضریح عسکریین عليه السلام، عراق، ارشاد، ۲۰۰۷ م
۳۱. تنقیبات سامراء، هرتسفلد، آرنست امیل (۱۸۷۹ - ۱۹۴۸ م)، ترجمه به عربی: منصور، علی یحیی
بغداد، مؤسسه العامة للآثار و التراث، ۱۹۸۵ م، رحلی، ۳۶۳ + ۱۴۴ صفحه ۲ جلد. مؤلف
جلد دوم: فریدریش، عنوان جلد اول: حلیه جدران المبانی فی سامراء دفن زخرفتها و جلد
دوم با عنوان: فخاریات، سامراء المزججه.
۳۲. جغرافية العراق و تاريخه القديم، اسدی بغدادی، عبدالرزاق سعید (۱۳۴۰ ق)
نجف، المطبعة العلمية و مکتبها، ۱۳۵۸ ق، رقعی، ص ۷۱ - ۷۲ درباره سامراء.
۳۳. جولة في الاماكن المقدسه، موسوی زنجانی، سید ابراهیم (۱۳۰۴ - ۱۳۷۸ ش)
بیروت، مؤسسة الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۵ ق، اول، وزیری، ص ۱۲۱ - ۱۳۳، درباره
اماکن مقدسه سامراء.
۳۴. حفريات سامراء، ۱۹۳۶ - ۱۹۳۹، مدیریة الآثار القدسیه
بغداد، مطبعة الحكومة، ۱۹۴۰ م، رقعی، ۲ جلد، جلد اول: الریازه و الزخارف؛ جلد دوم:
الآثار المنقولہ.
۳۵. حقیقة الاسماء و الالقاب فی سامراء، سامرائی، یونس ابراهیم (۱۳۵۳ - ۱۴۱۰ ق)
۳۶. الحياة الاجتماعية و الاقتصادية فی سامراء العاضمه من سنة ۲۲۱ - ۲۷۹ ق
مجید، عبدالباسط مصطفی

۳۷. الحياة السياسية و مظاهر الحضارة في سامراء، خلال القرن الثالث الهجري فرغولي، جهاديه جعفر (۱۳۳۴ - ۱۴۱۵ ق)، بغداد، مجمع علمي عراقي، ۱۳۸۹ ق، وزيري، ۱۹۲ + ۱۲ صفحه.
۳۸. دائرة المعارف، بستاني، بطرس (۱۸۱۹ - ۱۸۸۳ م) بيروت، دارالمعرفة، رحلي، جلد ۹ از صفحه ۴۰۴ - ۴۰۶ در رابطه با سامراء.
۳۹. دائرة المعارف الاسلامية الشيعيه، امين، حسن (۱۳۲۶ - ۱۴۲۳ ق) بيروت، دارالتعارف للمطبوعات، ۱۴۲۳ ق، رحلي، ششم، جلد ۱۳ ص ۱۳۷-۱۸۱.
۴۰. دائرة المعارف الشيعة العامة، اعلمي حائري، محمدحسين (۱۳۲۰ - ۱۳۹۳ ق) بيروت، مؤسسة الاعلمي للمطبوعات، ۱۴۱۳ ق، وزيري، چاپ دوم، جلد ۱۰، صفحه ۲۹۵ - ۲۹۶ در مورد سامراء.
۴۱. دائرة المعارف الاسلاميه، خورشيد، ابراهيم زكي (- ۱۴۰۷ ق) و ديگران بيروت، دارالمعرفة، رحلي، جلد ۱۱، صفحه ۸۲ - ۸۷ در مورد سامراء.
۴۲. دراسة و تحليل عملية نقل المماصيل الزراعية في العراق مع التركيز على مزارع سامراء دوري، جمال احمد حمد.
۴۳. دليل آثار سامراء، حمودي، خالد خليل بغداد، المؤسسة العامة للآثار والتراث، ۱۹۸۵ م، وزيري، ۳۷ صفحه.
۴۴. دليل تاريخ العتبات المقدسه، هندي، سيد لياقت حسين ترجمه به عربي از: هندي، سيد محمد علي، بيروت، دارالصفوه، ۱۴۱۳ ق، جيبی، اول، ۱۱۲ صفحه.
۴۵. دليل تاريخي على مواطن الآثار في العراق، ناجي اصيل (۱۳۱۵ - ۱۳۸۳ ق) بغداد، چاپخانه رابطه آثار سامراء العباسيه، ۱۹۵۳ م، وزيري بزرگ، از صفحه ۴۵ - ۵۳ در مورد سامراء.
۴۶. دليل العتبات و المزارات في العراق، ديوان الوقف الشيعي در بخشي به معرفي سامراء مي پردازد. بغداد، مكتب دجله، ۱۴۲۷ ق.
۴۷. الديارات، شابشتي، علي (۳۸۸ ق) بيروت، دارالرائد العربي، ۱۴۰۶ ق، وزيري، دوم در صفحات مختلف در مورد سامراء، از جمله در صفحات: ۷۹، ۹۷، ۹۸، ۱۰۵، ۱۳۷، ۱۳۹، ۳۶۴، ۳۶۸.

۴۸. رحلات السيد محسن الامين في لبنان و العراق و ايران و مصر و الحجاز، امين، محسن (۱۲۸۴-۱۳۷۱ ق)
- بيروت، دار التراث الاسلامي، رقي، ۲۷۶ صفحه، از صفحه ۱۲۶ - ۱۳۰ در مورد سامراء.
۴۹. رحلات، عزام، عبدالوهاب (- ۱۳۷۸ ق)
- چاپخانه الرساله، ۱۳۵۸ ق، رقي، از صفحه ۷۷ - ۸۶ در سفر به سامراء.
۵۰. رحلة ابن بطوطة در تحفة النظائر في غرائب الامصار، ابن بطوطة، محمد (۷۰۳ - ۷۷۹ ق)
- بيروت، دار الكتب العلميه، ۱۴۰۷ ق، اول، وزيري، ۸۲۰ صفحه شرح و حواشي از: طلال حرب.
- رباط، آكاديمية المملكة المغربية، ۱۴۱۷ ق، وزيري، جلد دوم از صفحه ۷۸ - ۷۹ در باره سامراء، تحقيق: تازي، عبدالهادي (۱۹۲۱ م)
۵۱. رحلة ابن جبیر في مصر و بلاد العرب و العراق و الشام، ابن جبیر، محمد بن احمد (۵۴۰ - ۶۱۴ ق)
- قاهره، مكتبة مصر، ۱۹۹۲ م، رقي، در صفحه ۲۸۷ در باره: سرّ من رأى، تحقيق: نصار، حسين
۵۲. رحلة بنيامين (۵۶۹ ق)
- بغداد، چاپخانه شريقيه، ۱۳۶۴ ق، وزيري، در صفحات: ۳۹، ۱۵۸، ۱۸۵ - ۱۸۹ در باره سامراء.
۵۳. رحلة المنشي البغدادي، منشي بغدادی، سيد محمود، ترجمه: غراوی، عباس (۱۳۰۸ - ۱۳۹۱ ق)
- بغداد، شركة التجارة و الطباعة المحدودة، ۱۳۶۷ ق، وزيري، از صفحه ۸۸ - ۹۹، در توصيف سامراء و مزارات آن،
۵۴. رحلة ينبور (۱۷۳۳ - ۱۸۱۴ م) إلى العراق في القرن الثامن عشر، مترجم: امين، محمود حسن (۱۳۳۸ - ۱۳۹۹ ق)
- بغداد، وزارة الثقافة و الاعلام، وزيري، در صفحه ۱۰۲ در مورد سامراء.
۵۵. رى سامراء فى عهد الخلافة العباسية، سوسه، احمد نسيم (۱۳۱۵ - ۱۴۰۳ ق)
- بغداد، چاپخانه معارف، ۱۹۴۸ م، اول، وزيري، ج. ۲.
۵۶. الزجاج الاسلامی في متاحف و مخازن الآثار في العراق، مشهداني، هناء عبدالخالق (۱۹۴۳ م)
- بغداد، وزارة الاعلام، ۱۹۷۶ م، وزيري، در صفحات: ۱۳۸ - ۱۴۶ و ۱۹۰ در آثار سامراء.
۵۷. سامراء، زكى، محمد حسن (۱۳۲۵ - ۱۳۷۷ ق)
۵۸. سامراء البقيع الثاني، بغدادی، حميد
- قم، مسجد مقدس جمكران، ۱۴۳۰ ق، اول، رقي، ۵۶ صفحه

٥٩. سامراء عاصمة الدولة العربية في عهد العباسيين، عبدالباقى، احمد (١٣٣٥ ق)
 بغداد، دارالثنون الثقافية العامه، ١٩٨٩م، اول، وزيرى، ٢ جلد.
٦٠. سامراء العاصمة من سنه ٢٢١ - ٢٧٩ق، مصطفى مجيد
٦١. سامراء فى أدب العربى القرن الثالث الهجرى، بغدادى، سعيد بن حميد
 رساله فوق ليسانس
٦٢. سامراء فى ادب القرن الثالث الهجرى، سامرائى، يونس (١٩٢٩ م)
 بغداد، جامعه بغداد، ١٩٦٨ م، وزيرى، ٤٢٩ صفحه.
٦٣. سامراء فى ظلّ الخلافة العباسية، امين، حسين
 در صفحات ٧٧ - ١١٠ در موسوعة العتبات المقدسه به چاپ رسیده.
٦٤. سامراء مديرية الآثار العامه سنه ١٩٤٠ م
٦٥. سبع الدجيل مناخ القاصد إلى سامراء، غريفى، سيد محمود (١٣٨٨ ق)
 قم، مركز الثقافى البحرين، ١٤٣٢ق، اول، رفقى، ٦٤ صفحه.
٦٦. سفينة البحار، قمى، عباس (١٢٥٦ - ١٣١٩ ش)
 تهران، فراهانى، وزيرى، جلد اول، صفحه ٦١٤ و ٦١٥ درباره سامراء.
٦٧. شعراء و ادباء العصر العباسى فى سامراء ٤٢٢ - ٢٧٤ ق، بدرى، عبدالرزاق شاکر (١٩١٨ -
 ١٩٨٣ م)
- مراجعہ و اشراف: بدرى، جمال عبدالرزاق (١٩٥٧ م)، بغداد، دارالقادسيه، ١٩٨٦ م،
 وزيرى، ٣٨٩ صفحه.
٦٨. شيعة العراق، نقاش، اسحاق
 در مراقد و ضريح ائمه و صحن آنها، قم، المكتبة الحيدريه، ١٤١٩ق، وزيرى، در صفحات:
 ٣٥-٣٦ و ٣٩٧ و ٣٩٩
٦٩. العادات و التقاليد العاميه فى سامراء، سامرائى، يونس (١٣٥٣ - ١٤١٠ق)
 بغداد، دارالبصرى، ١٣٨٩ق، وزيرى، ١٤٠ صفحه.
٧٠. عبارات السكوك العالمية فى سامراء، سامرائى، يونس ابراهيم (١٣٥٣ - ١٤١٠ ق)

۷۱. العباسيون و آثارهم المعمارية في العراق و مصر و افريقيا، عبده، عبدالله كامل
 قاهره، دارالآفاق العربيه، ۱۴۲۲ق، وزيري، اول، در مورد مسجد بزرگ سامراء و شهر
 سامراء و قصرهای شهر سامراء
 در صفحات: ۳۳-۳۶ و ۱۴۴-۱۴۹.
۷۲. العراق بين الماضي و الحاضر و المستقبل، مؤسسة الدراسات الاسلاميه
 بيروت، مؤسسة الفكر الاسلامي، تاريخ مقدسه ۱۴۱۱ق، وزيري، صفحات: ۵۰۶ - ۵۳۵
 در مورد سامراء و شهر امامين عسكريين و بيت امام زمان عليه السلام.
۷۳. العلاقات الاقليمية للمستوطنات الريضية في قضاء سامراء، سامرائي، ابراهيم سامرائي
 علوان، حسين نويسنده همكار.
۷۴. العمارات العربية الاسلاميه في العراق، سلمان، عيسى (۱۹۳۴م) و ديگران
 بغداد، وزارة الثقافة و الاعلام، ۱۹۸۲م، وزيري، جلد اول با عنوان : تخطيط المدن و
 مساجد. در صفحه ۹۰ - ۱۵۰
- و درباره مساجد و قصرها در صفحات: ۱۳، ۱۰، ۲۶، ۲۹، ۱۵۳ - ۱۶۱ و در جلد دوم در
 قصرها و مشاهد و در روضه عسكريه در سامراء و قبه عسكريه در صفحات: ۱۹۶ - ۲۱۲.
۷۵. العمارة العباسية في سامراء في عهدي المعتصم و المتوكل، عميد، طاهر (۱۹۳۸ م)
 بغداد، وزارة الاعلام، ۱۳۹۶ ق، وزيري، ۲۵۱ صفحه.
۷۶. العيون و الحدائق في اخبار الحقايق، ناشناخته
 بغداد، مكتبة المثنى، وزيري، در صفحه ۳۸۲ در بناء شهر سامراء و خريد آن توسط معتصم.
۷۷. فصول من تاريخ العراق القريب: كتاب يبحث عن العراق في عهد الاحتلال البريطاني بين
 سنتي ۱۹۱۴-۱۹۲۰، المس بيل مترجم: خياط، جعفر.
- بيروت، دارالكشاف، ۱۹۴۹م، وزيري، صفحات: ۲۶-۳۲ درباره دانشمندان و شهرهای
 مقدس از جمله سامراء.
۷۸. الفن الاسلامي، زكي، محمدحسن
۷۹. القبائل و بيوتات الهاشمية في العراق، سامرائي، يونس (۱۳۵۳ - ۱۴۱۰ ق)
 بغداد، مكتبة الشرق الجديد، ۱۴۰۶ ق، وزيري، دوم، جلد اول.

در صفحات ۵۱-۵۴ درباره عشایر سامراء از سادات حسنی و حسینی که نسب آنها به امام هادی علیه السلام منتهی می شود.

۸۰. قصور العراق العربية و الاسلامية حتى نهاية العصر العباسی، ۶۵۶، اشرفی، طالب علی (۱۹۳۹م) بغداد، دارالشؤون الثقافية العامة، وزیری، اول، ۲۰۰۱ م، از صفحه ۲۴۷-۳۰۹ درباره قصرهای شهر سامراء.

۸۱. القيم الجمالية و الفكرية لوحات زخرفية في عمارة سامراء، جنابی لطفی

۸۲. الكامل في التاريخ، ابن اثیر جزری علی (۶۳۰ ق)

مصر، منیریه، ۱۳۵۷ ق، رحلی، اول، جلد ۵، صفحه ۲۳۶ در بنای شهر سامراء.

۸۳. الكتابات العامية في سامراء، سامرائی، یونس (۱۳۵۳-۱۴۱۰ ق)

۸۴. لمحات اجتماعية من تاريخ العراق الحديث، الوردی، علی (۱۹۱۳-۱۹۹۶ م)

قم، شریف رضی، ۱۴۱۳ ق، وزیری، جلد سوم، از صفحه ۸۸-۱۰۲ درباره هجرت میرزای شیرازی به سامراء.

۸۵. مآثر الکبر في تاريخ سامراء، محلاتی، ذبیح الله (۱۲۷۱-۱۳۶۴ ش)

نجف، مکتبة المرتضویه، ۱۳۵۰ ق، رقعی، ۳ جلد.

۸۶. مدرسة سامراء في تصوير العربي الاسلامی، سامرائی، رفاه جاسم

رساله فوق لیسانس.

۸۷. مدينة سامراء و دورها التراثی و التاريخی، حسینی، عادل

بیروت، دارالرفدین، ۱۴۳۲ ق، اول، وزیری، ۱۴۷ صفحه.

۸۸. المخطوطات في سامراء، سامرائی، یونس (۱۳۵۳-۱۴۱۰ ق)

در این کتاب ۶۱۳ نسخه خطی در کتابخانه‌های سامراء توصیف شده است.

۸۹. المحاريب العراقية منذ العصر الاسلامی إلى نهاية العصر العباسی، نجاه یونس حاج محمد

بغداد، وزارة الاعلام، مديرية الآثار العامة، ۱۹۷۶ م، وزیری، از صفحه ۷۰-۸۰ در

محراب‌های سامراء از لحاظ معماری و تاریخی.

۹۰. مختصر جغرافية العراق، رزوق عیسی (۱۸۸۵-۱۹۴۰ م)

بغداد، نویسنده، ۱۹۲۲ م، رقعی، از صفحه ۵۶-۵۸ در جغرافیای سامراء.

۹۱. مرآة الائمة و الاولياء في سامراء، سامرائی، یونس (۱۳۵۳ - ۱۴۱۰ ق)
۹۲. مرآة المعارف، حرزالدين، محمد (۱۲۷۳ - ۱۳۶۵ ق)، محقق: حرزالدين، محمد حسين (۱۳۸۰ ق)
- قم، سعيد بن جبیر، ۱۳۷۱ ش، وزیري، اول، صفحه ۳۷ و ۳۸ جلد اول و صفحه ۳۱، ۵۵، ۱۳۰، ۲۶۸، ۲۶۹ دربارہ بزرگان مرآة سامراء.
۹۳. مروج الذهب، مسعودی، علی بن حسین (ح ۲۳۵ - ۳۴۶ ق) مترجم : پاینده، ابولقاسم تهران، علمی و فرهنگی، ۱۳۶۵ ش، وزیري، سوم، جلد دوم صفحه ۴۶۷ - ۴۷۷ در اخبار معتصم و دربارہ سامراء.
۹۴. مزارات اهل بیت و تاریخها، حسینی جلالی، محمد حسین بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۱۵ ق، وزیري، صفحه ۱۳۶ - ۱۸۲، در تاریخ و عمران و مزارها و سرداب سامراء.
۹۵. المسالك والممالك، فارسی اصطخری، ابراهیم (ق ۴) قاهره، وزارة الثقافة و الارشاد القوی، ۱۳۸۱ ق، وزیري بزرگ، در صفحه ۶۰ دربارہ موقعیت سامراء پرداخته است.
۹۶. مسجد ابی دلف فی سامراء، جنابی، کاظم (۱۹۲۵ م)
۹۷. المشاهد ذات القباب المخروطة فی العراق، عانی، علاءالدين احمد بغداد، مؤسسه العامة الآثار و التراث، ۱۹۸۲ م، رحلی.
۹۸. مشاهد العترة الطاهرة و اعيان الصحابة و التابعين، کمونه، سيد عبدالرزاق (۱۳۲۴ - ۱۳۹۰ ق) بیروت، مؤسسه البلاغ، ۱۴۰۸ ق، وزیري، اول ۳۵۲ صفحه، مقدمه و وضع فهارس: طریحی، محمد سعید (۱۳۷۶ ق)
- در صفحه ۱۰۹ - ۱۱۶ دربارہ سامراء.
۹۹. المشاهد المقدسة فی العراق
۱۰۰. معجم البلدان، حموی، یاقوت (- ۶۲۶ ق)
- بیروت، دارصادر، وزیري، جلد سوم از صفحه ۱۷۳ - ۱۷۸ در مورد سامراء.
۱۰۱. معجم اللّغة العامیه فی سامراء، سامرائی، یونس (۱۳۵۳ - ۱۴۱۰ ق)

۱۰۲. معجم المراقد و المزارات فی العراق، عامری، ثامر عبدالحسین (۱۹۴۷ م)
عراق، وزیری بزرگ، در صفحات: ۲۲۶-۲۲۸، ۲۴۳-۲۴۷ و ۳۴۶-۳۴۸ در خلافت
بنی عباس در سامراء مرقد ائمه و باب الغیبه.
۱۰۳. مفصل جغرافیه العراق، هاشمی، طه (۱۳۰۵-۱۳۸۰ ق)
در صفحه ۵۲۲ در جغرافیای سامراء.
۱۰۴. مقاصد الزائرین إلى آثار الطاهرین فی عراق المقدسات، غریضی، سید محمود (۱۳۸۸ ق)
کربلا، لجنة ام البنین، لخدمة الزائرین، ۱۴۳۱ ق، سوم، رقی، از صفحه ۳۲۱-۳۵۶ در
مورد سامراء.
۱۰۵. المواقع الاثرية فی العراق، مديرية الآثار العامة
بغداد، وزارة الثقافة و الاعلام، ۱۹۷۰ م، رحلی، از صفحه ۷۳-۷۸ در مورد سامراء.
۱۰۶. موجز آثار سامراء، آلوسی، سالم (۱۹۲۵ م)
۱۰۷. موجز تاریخ البلدان العراقية، حسنی، سید عبدالرزاق (۱۳۲۱-۱۴۱۸ ق)
بغداد، مطبعة النجاح، رقی، از صفحه ۴۳-۴۶ در قضاء سامراء و عمران و تمدن سامراء.
۱۰۸. الموسوعة التاريخية الجغرافية، الخوند، مسعود
بیروت، نویسنده، ۱۹۹۸ م، وزیری بزرگ، ج ۱۲ از صفحه ۲۱۴-۲۱۵ در معرفی و بنای سامراء.
۱۰۹. موسوعة التراث المعماری، بنسی، عفیف (۱۹۲۸ م)
دمشق، دارالشرق، ۲۰۰۴ م، وزیری، از صفحه ۲۶۸-۲۷۱ در معماری سامراء.
۱۱۰. موسوعة العتبات المقدسه: قسم سامراء، خلیلی، جعفر (۱۳۲۲-۱۴۰۶ ق)
بیروت، موسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۷ ق، وزیری، دوم، ۳۳۵ صفحه، در برگیرنده
چند مقاله از چند مؤلف
در تاریخ و جغرافیای سامراء در منابع عربی و غربی در شعر و سامراء در قدیم.
۱۱۱. نزهة الجلیس و منیة الادیب الانیس، حسینی، عباس (۱۱۱۰ ق)
رقعی، جلد اول، از صفحه ۱۱۸-۱۲۱ در باره سامراء.
۱۱۲. نزهة القلوب، مستوفی، حمدالله (۶۸۰-۷۵۰ ق)
تهران، دنیای کتاب، ۱۳۶۲ ش، وزیری، اول، در صفحات متعدد از جمله: ۱۲۵-۱۲۶،
۲۴۳-۲۴۵، ۱۷۲-۱۷۳ در مورد سامراء.

۱۱۳. نشرات مدیریة الآثار القديميہ عن سامراء و قصر الاخضر و القصر العباسي شريف بن يوسف (۱۳۲۵ ق)
۱۱۴. نفوذ الأتراك في الخلافة العباسية و أثره في قيام سامراء، لميليم، عبدالعزيز (۱۳۵۹ق)
۱۱۵. وشائج السراء في شأن سامراء (خلد السراء في حال سامراء)، سماوي، محمد (۱۲۹۲-۱۳۷۰ق) نجف، ۱۳۶۰ق، منظومه‌ای در تاريخ سامراء.
- كربلا، مكتبة دار مخطوطات العتبة العباسية المقدسه، ۱۴۳۵ ق، وزیری، اول، ۵۲۸ صفحه، با تحقیق و شرح مركز احیاء التراث العتبه.
۱۱۶. وفيات الأعيان، ابن خلكان، احمد (۶۰۸- ۶۸۱ ق) بيروت، دار صادر، وزیری، جلد اول، صفحه ۴۱ و ۴۲ درباره سامراء، با تحقیق: احسان عباس
۱۱۷. هدم المزارات الاسلامية في البلدان العربية (العراق، سوریه، تونس و ليبيا)، خامه یار، احمد (۱۳۵۸ش)، ترجمه به عربی: صافی، حسین (۱۳۴۰ش)
- قم، دارالاعلام المدرسه اهل بیت، ۱۳۹۳ش، وزیری، اول، ۱۳۲ صفحه. صفحه ۲۴-۲۹ درباره عتبه عسکریه سامراء و انفجار آنها.

کتاب‌های فارسی

۱. آشنایی با عتبات عالیات، سپهری، علی (۱۳۳۰ش) قم، مشهور، ۱۳۸۹ش، جیبی، اول، ۲۷۲ صفحه. در صفحات ۲۳۷- ۲۶۹ در مورد سامراء.
۲. آشنایی با عتبات مقدسه و ... خلیلی، جعفر (۱۳۲۲-۱۴۰۶ق)، مترجم: چراغی، علی (۱۳۱۲ش) تهران، حفطی، ۱۳۷۶ش، وزیری، اول، ۳۷۶ صفحه.
۳. آشنایی با کشور عراق و عتبات عالیات، سالاریان، خادمعلی مشهد، رستگار، ۱۳۸۵ش، رقعی، اول، ۲۵۶ صفحه.
- مشهد، رستگار، ۱۳۸۹ش، رقعی، اول، ۲۵۶ صفحه.
۴. ادعیه و آداب اماکن مقدسه عراق، تقدسی‌نیا، خسرو (۱۳۴۶ش) قم، ائمه علیهم‌السلام، ۱۳۸۸ش، جیبی، سوم، از صفحه ۲۲۶- ۲۶۵ در مورد سامراء.

۵. ارشاد الزائرین: راهنمای زائران عتبات عالیات عراق، ملاقلی پور، فرج‌الله (۱۳۴۴ ش) اصفهان، مهر قائم، ۱۳۸۲ ش، جیبی، اول، ۴۲۴ صفحه.
- اصفهان، اقیانوس معرفت، ۱۳۸۹ ش، جیبی، سوم، ۴۳۲ صفحه. در صفحات ۵۹ - ۱۳۰ درباره سامراء .
۶. از حریم تا حرم: سفرنامه ابوالحسن خان فخرالملک (اردلان) به عتبات، اردلان، ابوالحسن خان (۱۲۷۹ - ۱۳۴۵ ق)
- تهران، اسناد ملی ایران، ۱۳۷۲ ش، وزیری، اول، ۱۲۹ صفحه. از صفحه ۶۳ - ۶۷ درباره سامراء.
۷. اماکن زیارتی و سیاحتی عراق، قمی، محمودرضا
تهران، مشعر، ۱۳۷۹ ش، خشتی، دوم، از صفحه ۷۳ - ۷۶ درباره سامراء.
۸. بستان السیاحه، شیروانی، زین‌العابدین (۱۱۹۰ - ۱۲۴۸ ق)
تهران، کتابخانه سنایی و محمودی، رحلی، ۴۹۳ صفحه، از صفحه ۳۳۳ - ۳۳۴ در حرف و کلمه «سامراء».
۹. با من به کربلا... بابازاده، علی اکبر (۱۳۳۴ ش)
قم، دانش و ادب، ۱۳۸۱ ش، اول، ۴۱۴ صفحه.
قم، دانش و ادب، ۱۳۸۷ ش، ششم، ۲۱۶ صفحه، در صفحات ۳۵۹ - ۳۹۹ در مورد سامراء.
۱۰. بر بال ملاتک: زیارت و اعمال عتبات عالیات، ذکاوت، محمودرضا (۱۳۴۹ ش)
قم، نویسنده، ۱۳۸۲ ش، جیبی، دهم، ۴۱۶ صفحه .
۱۱. بوی خوش کربلا (راهنمای سفر به عتبات عالیات)، خادمی بهبهانی، غلامرضا
تهران، تورنگ، ۱۳۸۸ ش، وزیری، اول، ۲۱۶ صفحه.
۱۲. بیلان و تاریخچه ساختمان حمام و حسینیه شهر سامراء، گویایی، سیدابوالقاسم
اصفهان، چاپ فردوسی، ۱۳۸۱ ق، وزیری، ۱۰۶ صفحه، در ضمن کتاب «تاریخچه شهر سامراء»، سیدمصلح‌الدین مهدوی.
۱۳. تاریخ سامراء، فیض قمی، عباس (۱۳۲۸ - ۱۳۵۹ ق)
۱۴. تاریخچه شهر سامراء و زندگانی عسکریین علیهم‌السلام، مهدوی، سیدمصلح‌الدین (۱۲۹۴ - ۱۳۷۴ ش)
اصفهان، چاپخانه فردوسی، ۱۳۸۱ ق، وزیری، ۳ عنوان در یک مجلد چاپ شده.

۱۵. تاریخ جنبش اسلامی در عراق (۱۹۰۰ - ۱۹۲۴م)، رحیمی، عبدالحلیم، مترجم: دلشاد، جعفر (۱۳۲۶ ش)
- قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۰ ش، وزیری، اول، در صفحات ۱۳۴ - ۱۴۰، ۱۶۷ تا ۱۶۹ درباره شهر سامراء و مراکز فرهنگی آن.
۱۶. تاریخ فخری در آداب ملکداری و دولت‌های اسلامی، ابن طقطقی، محمد بن علی، مترجم: وحید گلپایگانی، محمد (۱۳۰۵ - ۱۳۸۳ ش)
- تهران، بنگاه ترجمه و نشر، ۱۳۶۰ ش، وزیری، دوم، از صفحه ۳۲۰ - ۳۲۲ در تاریخ بنای سامراء.
۱۷. تحفه زائرین اماکن متبرکه عراق و سوریه، تبریزی قارویی، حسن (۱۳۳۶ ش)
- قم، دار التفسیر، ۱۳۸۱ ش، جیبی، دوم، صفحه ۱۷۴ - ۱۹۸ در مورد سامراء.
۱۸. تخریب زیارتگاه‌های اسلامی در کشورهای عربی، خامه‌یار، احمد (۱۳۵۸ ش) در انفجار عتبه‌های عسکریین علیهم‌السلام
۱۹. جغرافیای تاریخی سرزمین‌های خلافت شرقی، لسترنج (۱۸۵۴ - ۱۹۳۳ م) مترجم: عرفان، محمود (۱۲۷۹ - ۱۳۵۵ ش)
- تهران، شرکت علمی و فرهنگی، ۱۳۶۴ ش، وزیری، دوم، صفحه ۵۷ - ۶۰ در جغرافیای سامراء.
۲۰. چراغ کربلا (راهنمای عتبات عالیات عراق و دعاها و ذکرهای مجرب)، سوری، حسین (۱۳۴۵ ش) با همکاری: سوری، محمد
- قم، الذاکرین، ۱۳۸۳ ش، وزیری، اول، صفحه ۹۵ - ۱۱۴ در مورد سامراء.
۲۱. چراغ هدایت، راهنمای زائرین عتبات عالیات، مجد، علیرضا (۱۳۳۲ ش)
- مشهد، سنبل، ۱۳۸۳ ش، جیبی، ۴۰۴ صفحه، در صفحات ۲۴۲ و ... در مورد سامراء.
۲۲. چهره‌های درخشان سامراء حضرت امام هادی و امام عسکری علیهم‌السلام، ربانی خلخالی، علی (۱۳۲۵)
- قم، مکتب‌الحسین علیه‌السلام، ۱۳۸۶ ش، وزیری، اول، صفحه: ۲۶۷ - ۳۷۰ و ۴۴۸ در مورد شهر سامراء.
۲۳. حسینیه‌ای در سامراء، زرگانی، حسین (۱۳۰۱ ق)
۲۴. حوزه‌های علمیه شیعه در گستره جهان، سید کباری، علیرضا (۱۳۴۴ ش)
- تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۸ ش، وزیری، اول، صفحه ۱۳۳ - ۲۵۶ درباره حوزه علمیه سامراء و اشاره‌ای به تاریخچه و بعضی از علمای آن.

۲۵. خاطرات خانه خدا و عتبات عالیات در خدمت رهنما، خانی، محمدرضا (۱۳۰۲ ش)
۲۶. دانستنی‌های اسلامی برای نوجوانان، شجاعی، سید مهدی (۱۳۳۹ ش)
تهران، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۸۷ ش، رحلی، اول، جلد دوم، در صفحه ۹۵۹ درباره سامراء و معرفی آن.
۲۷. دایرة المعارف تشیع، صدر حاج سیدجوادی، احمد (۱۲۹۶ ش)، زیر نظر تهران، شهید محبی، ۱۳۷۵ ش، رحلی، اول، صفحه ۹۲-۹۴ در مورد آستانه مقدسه سامراء.
۲۸. دایرة المعارف فارسی، مصاحب، غلامحسین (۱۲۸۹-۱۳۵۸ ش)، زیر نظر تهران، فرانکلین، ۱۳۴۵ ش، رحلی، صفحه ۱۲۴۵ و ۱۲۴۶ درباره سامراء.
۲۹. دائرة المعارف شهرهای جهان، سعیدیان، عبدالحسین (۱۳۱۰ ش)
تهران، علم و زندگی، ۱۳۶۲ ش، وزیری، اول، صفحه ۲۱۹-۲۲۲ درباره تاریخ و جغرافیای شهر سامراء.
۳۰. دانشنامه دانش گستر، رامین، علی (۱۳۲۱ ش)، زیر نظر: فانی، کامران (۱۳۲۳ ش) و سادات، محمدعلی (۱۳۲۷ ش)
تهران، مؤسسه علمی - فرهنگی دانش گستر، ۱۳۸۹ ش، وزیری، اول، جلد ۹، صفحه ۵۱۶ درباره شهر سامراء.
۳۱. در آستان جانان: راهنمای عتبات عالیات، حسین زاده، مجید (۱۳۴۵ ش)
قم، روحانی، ۱۳۸۲ ش، جیبی، سوم، ۲۴۰ صفحه، صفحه ۱۵۷ - ۲۲۰ در مورد سامراء.
۳۲. در کوی جانان: سفر به حرم ائمه: در عراق، واثقی، حسین (۱۳۳۶ ش)
قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۱ ش، رقعی، دوم، صفحه ۶۷-۱۱۵ درباره سامراء و حرم مطهر ائمه علیهم‌السلام.
۳۳. دو آفتاب و دو ماه: هاشمی، جواد (۱۳۵۶ ش)، کریمی، میثم، به کوشش تهران، شرکت تعاونی کارآفرینان فرهنگ و هنر، ۱۳۸۸ ش، سوم، وزیری، ۷۰۴ صفحه، صفحات ۳۱-۳۹ و ۴۶-۶۳
در مورد تاریخ بنای مرقد عسکریین علیهم‌السلام و سرداب سامراء در آینه شعر فارسی و در آخر سامراء به روایت تصویر.
۳۴. دیار عاشقان: از نجف اشرف تا سامراء، بابازاده جودی، امیرسعید
تهران، جمال‌الحق، ۱۳۸۶ ش، جیبی، اول، ۳۸۴ صفحه، در چند صفحه درباره سامراء.

۳۵. راهنما و زیارتنامه زائرین عتبات عالیات، رضوی، سیدجواد (۱۳۵۴ ش) قم، مهر امیرالمؤمنین، ۱۳۸۳ ش، جیبی، اول، ۵۲۰ صفحه.
۳۶. راهنما و زیارتنامه کامل عتبات عالیات، حجتی، محمدامین (۱۳۴۰ ش) قم، مهدی یار، ۱۳۸۴ ش، جیبی، اول، ۱۳۰ صفحه.
۳۷. راهنمای جامع عتبات عالیات در حریم یار، فیض، سید عباس (۱۳۲۷ ش) تهران، فیض روشنگر، ۱۳۷۸ ش، رقعی، ۲۷۲ صفحه.
۳۸. راهنمای حج و عتبات (ده کتاب در یک کتاب)، هاشمی نوربخش، حسن قم، حسنین علیهم السلام، ۱۳۸۷ ش، وزیری، ۴۴۸ صفحه.
۳۹. راهنمای زائرین: در آداب زیارت عتبات عالیات عراق، سامعی، احمد (۱۳۳۹ ش) تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۲ ش، جیبی، دوم، صفحه ۳۵۳ - ۳۹۳ درباره سامراء.
۴۰. راهنمای زائرین عتبات عالیات، ذوالقدرشجاعی، حسین (۱۳۳۹ - ۱۳۸۴ ش) تهران، چاپخانه اسلامی، ۱۳۳۵ ش، رقعی، ۱۵۲ صفحه، صفحه ۲۳ - ۳۷ در مورد سامراء.
۴۱. راهنمای زائرین کربلا: تاریخ و آثار اسلامی عتبات عالیات عراق، احمدی، مهدوی (۱۳۳۹ ش) قم، نصایح، ۱۳۷۷ ش، رقعی، اول، صفحه ۱۰۹ - ۱۲۵ اسامی سامراء و جغرافیای آن.
- قم، نصایح، ۱۳۸۲ ش، رقعی، پنجم، ۲۷۲ صفحه.
۴۲. راهنمای زوار عتبات مقدسه عراق، عادل، سیدمحمد تهران، کتابخانه و چاپخانه مرکزی، تاریخ مقدمه، ۱۳۲۸ ش، رقعی، ۱۳۶ صفحه.
۴۳. راهنمای زوار عتبات عالیات در عراق، شهرستانی، سیدصالح (۱۳۵۲ - ۱۳۹۵ ق) تهران، چاپ خواندنی‌ها، وزیری، ۱۴ صفحه.
۴۴. راهنمای مصور سفر زیارتی عراق، علوی، سید احمد (۱۳۴۰ ش) قم، معروف، ۱۳۹۳ ش، دفتری، ۳۱ صفحه، ۳۸۲ - ۴۲۵ همراه با نقشه هوایی شهر سامراء و تاریخچه آن و امام زمان (عج).
۴۵. راهنمای عتبات عالیات عراق، میلانی، محمدعلی (۱۳۰۹ ش) مشهد، محب، ۱۳۷۸ ش، جیبی، دوم، صفحه ۱۵۱ - ۱۹۶ درباره سامراء.

۴۶. راهنمای عتبات مقدسه و اماکن باستانی عراق، شجاعی، حیدر (۱۳۴۵ش)
تهران، مجد، رقعی، دوم، ۱۰۴ صفحه، صفحه ۷۹ - ۹۲ درباره سامراء.
۴۷. راهنمای کامل عتبات عالیات، سپهری اردکانی، علی (۱۳۳۱ش)
قم، مشهور، میراث ماندگار، ۱۳۸۹ش، رقعی، اول، صفحه ۳۱۸ - ۳۵۱ در آثار تاریخی
سامراء و حوزه علمیه آن.
۴۸. راهیان کربلا، سفرنامه اولین کاروان خانواده‌های معظم شهدای استان خراسان به عتبات
عالیات، رضوی، سیدهاشم (۱۳۳۸ش)
مشهد، سعیدی منش، ۱۳۷۸ش، اول، ۲۲۲ صفحه، صفحه ۱۸۱ - ۲۰۲ در مورد سامراء.
۴۹. راهنمای کربلا عتبات عالیات عراق، وفایی، محمدرضا (۱۳۳۲ - ۱۳۹۱ش)
قم، وفایی، ۱۳۸۱ش، جیبی، اول، ۴۶۴ صفحه، صفحه ۲۸۲ - ۳۵۸ درباره سامراء.
۵۰. روایت عشق (۲): آشنایی با فعالیت‌های ستاد بازسازی عتبات عالیات عراق، میرانوری، سیدعلی
تهران، ستاد بازسازی عتبات عالیات در وزارت جهاد کشاورزی، دوم، پالتویی، در صفحه
۱۶، ۴۱ و ۹۰
- به سه زبان فارسی، عربی، انگلیسی، مترجم عربی: زنجانی، علی، مترجم انگلیسی: هاشمی، سیمین.
۵۱. روزنامه سفر عتبات و مکه ۱۳۱۷ ق / وقارالدوله، سکینه سلطان، به اهتمام: جعفریان،
رسول (۱۳۴۳)
- تهران، علم، ۱۳۸۹ش، وزیری، اول، ۱۷۰ صفحه.
۵۲. روزنامه سفر حج عتبات عالیات دربار ناصرالدین شاه ۱۳۰۹ - ۱۳۱۲ ق / ۱۲۷۱ - ۱۲۷۳ش،
علویه کرمانی، حاجیه خانوم، جعفریان، رسول، (۱۳۴۳ش)، به اهتمام
قم، مورخ، ۱۳۸۶ش، وزیری، اول، ۲۱۶ صفحه، در صفحات ۹۵ - ۹۶.
۵۳. روزنامه سفر مشهد مکه و عتبات ۱۳۱۵ - ۱۳۱۶ ق، موسوی اصفهانی، میرزا احسن (۱۲۶۳ -
۱۳۴۲ق)، جعفریان، رسول (۱۳۴۳ش) به کوشش: نفیسی، حمیدرضا، کوشش
تهران، مشعر، ۱۳۹۲ش، وزیری، ۲۸۴ صفحه، صفحه ۲۴۷ و ۲۴۸ در توصیف سامراء.
۵۴. ره توشه حریم یار، ویژه عتبات عالیات، محمدی همدانی، اصغر (۱۳۳۹ش)
ایران، ۱۳۸۸ش، رحلی، دوم، ۱۸۸ صفحه، صفحه ۱۶۰ - ۱۷۵ در مورد سامراء.

۵۵. ره توشه عتبات عالیات، جمعی از نویسندگان
تهران، مشعر، ۱۳۸۸ ش، وزیری، ۵۰۳ صفحه، صفحات ۴۰۵ - ۴۸۰ درباره سامراء.
۵۶. ره پویان عشق راهنمای اماکن و زیارتگاه‌های عراق، موسوی، سیدابوالحسن (۱۳۴۵ ش) با
همکاری: شفیعی راد، علی اکبر (۱۳۴۲ ش)
قم، نویسندگان، ۱۳۷۹ ش، جیبی، صفحه ۱۷۶ - ۱۹۹ در مورد سامراء.
۵۷. زائر (۱): آشنایی با عتبات عالیات، امرودی، میثم (۱۳۴۵ ش)
تهران، شاهد، ۱۳۷۶ ش، پالتویی، اول، ۱۱۸ صفحه.
۵۸. زمین آسمانی (۲): سرزمین مقدس عراق، نیلفروشان، محمدرضا (۱۳۴۹ ش)
اصفهان، گنبد‌های فیروزه‌ای، ۱۳۸۸ ش، پالتویی، اول، صفحه ۳۰۶ - ۳۳۰ در معرفی شهر
سامراء، عظمت حرم شریفین و آرامگاه‌های اطراف سامراء.
۵۹. زمینی از جنس بهشت: شرح اماکن مقدس عراق، تقیان، حبیب‌الله (۱۳۴۸ ش)
قم، حسنین علیه السلام، ۱۳۸۴ ش، جانمازی، اول، صفحه ۲۷۸ - ۳۴۱ در مورد سامراء.
۶۰. زندگانی عسکریین، حضرت امام علی النقی و امام حسن عسکری علیه السلام و تاریخچه سامراء،
سحاب، ابوالقاسم (۱۲۶۵-۱۳۳۴ ش)
تهران، کتاب‌فروشی اسلامیة، ۱۳۷۵ ش، وزیری، ۲ جلد در ۱ مجلد، از صفحه ۱۶۴ -
۱۸۷، جلد دوم در تاریخچه سامراء.
۶۱. زیارات عتبات عالیات عراق، خرمی، حسین
قم، خرمی، ۱۳۷۷ ش، رقی، اول، صفحه ۲۱۱ - ۳۳۶ درباره سامراء.
۶۲. زیاتر از بهشت: سفرنامه کربلای معلی و عتبات عالیات، رحیمی، محمدعلی (۱۳۴۴ ش)
ساوه، ۱۳۸۱ ش، رقی، اول، ۸۸ صفحه.
۶۳. سرچشمه فرات، راهنمای عتبات عالیات، امین، محمدحسن (۱۳۴۴ ش)
قم، مدین، ۱۳۸۳ ش، جیبی، سوم، صفحه ۱۷۹ - ۲۲۸ در مورد سامراء.
۶۴. سرّمن رأی، کرمانشاهی، جمال‌الدین بن زین العابدین (ق ۱۴)، سفر نامه کوتاه نویسندہ
در ۱۳۳۱ق، نسخه خطی آن در کتابخانه حضرت آیه‌الله العظمی مرعشی نجفی به شماره
۷۸۱۴.

۶۵. سفر به عتبات نجف اشرف کربلا... سامراء، فیض، محمدصادق (۱۳۴۵ش)
تهران، صباح، ۱۳۷۷ ش، خشتی، اول، ۴۸ صفحه، صفحه ۲۲-۲۵.
۶۶. سفر عشق عتبات عالیات، کاظمین، سامراء، اقلیمی، زهرا
قم، کریمه اهل بیت، ۱۳۸۴ش، رقعی، اول، ۲۰۰ صفحه، صفحه ۴۹-۶۲.
۶۷. سفرنامه ادیب الملک به عتبات (دلیل الزائرین)، ادیب الملک، عبدالعلی (۱۲۴۵-۱۳۰۲ ق)
تهران، دادجو، ۱۳۶۴ ش، وزیری، اول، ۳۹۸ صفحه، صفحات ۱۰۹-۱۱۰، ۱۱۲ و ۱۱۳،
۱۱۷-۱۲۱ و
غیره درباره سامراء.
۶۸. سفرنامه حاج ایازخان قشقایی به مکه، مدینه و عتبات عالیات، قشقایی، ایازخان (۱۲۸۷-
۱۳۵۸ق)، شاکری، پرویز، به کوشش
تهران، کتابخانه موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۸ ش، وزیری، اول،
۳۰۰ صفحه.
۶۹. سفرنامه زائران کوی دوست: سفر به عتبات عالیات، آقاییگی، علیرضا
مشهد، شاملو، ۱۳۸۵ش، وزیری، اول، ۱۵۲ صفحه.
۷۰. سفرنامه عضدالملک به عتبات، قوانلو ایلخانی، علیرضا خان (۱۲۳۸-۱۳۲۸ق)، مرسلونده،
حسن (۱۳۳۴ش) به کوشش
تهران، مؤسسه پژوهشی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۵ ش، وزیری، اول، ۲۷۰ صفحه، در
صفحات ۱۳۰-۱۵۲ و ۱۷۰-۱۸۲ و ۱۹۴-۱۹۷ در مورد سامراء.
۷۱. سفرنامه عشق، مغیثی پور سبزواری، علی اکبر
تهران، ایتا، ۱۳۸۰ ش، جیبی، ۱۱۶ صفحه، صفحه ۲۶-۲۹ در مورد سامراء.
۷۲. سفرنامه کوی عشق، راهنمای زائرین کربلای معلی و عتبات عالیات، ویسمه‌ای، مسعوده
(۱۳۵۳ش)
- قم، نجبا، ۱۳۸۰ ش، جیبی، اول، ۱۲۰ صفحه، صفحات ۳۶-۴۵ در مورد سامراء.
۷۳. سفرنامه ناصرالدین شاه به کربلا و نجف، ناصرالدین شاه قاجار (۱۲۴۷-۱۳۱۳ق)
تهران، کتابخانه سنایی، ۱۳۶۴ ش، ۲۸۵ صفحه.

تهران، اسناد ملی، ۱۳۷۲ ش، وزیری، اول، ۳۰۴ صفحه با عنوان دو شهریار جاده‌ها: سفرنامه، عباسی، محمدرضا، کوشش، بدیعی، پرویز، کوشش، در صفحات ۱۵۶ - ۱۶۹ در باره سامراء.

۷۴. سرزمین آرزوها، راهنمای زائر اماکن زیارتی عراق به انضمام نقشه، مهری کرمانشاهی، محمدجواد

قم، مشرقین، ۱۳۸۲ ش، جیبی، اول، صفحه ۲۵۲ - ۳۱۲ نقشه و آشنایی با شهر سامراء و معرفی اماکن مقدسه سامراء.

۷۵. سفرنامه هانری بایندر: کردستان بین النهرین و عراق

تهران، یساولی، ۱۳۷۰ ش، اول، وزیری، صفحات ۲۳۲ - ۲۳۴ در مورد سامراء.

۷۶. سیری در سرزمین خاطره‌ها: سفرنامه کربلا. زمانی، احمد

تهران، مشعر، ۱۳۸۱ ش، رقی، اول، ۲۱۵ صفحه، صفحه ۳۳ - ۴۸ در مورد سامراء.

۷۷. سیری در عتبات و اماکن مقدسه در عراق، فاضل، محمدعلی (۱۳۲۹ ش)

قم، دارالتفسیر، ۱۳۹۰ ش، وزیری، اول، ۴۶۹ صفحه، صفحه ۳۸۳ - ۴۷۰ در نام‌های سامراء و شهر سامراء و ...

۷۸. سیمای سامراء: تاریخ شهر سامراء با نگاهی به زندگی امامان عسکریین و حضرت مهدی (عج)،

صحتی سردرودی، محمد (۱۳۴۳ ش)

قم، میثم تمار، ۱۳۸۸ ش، رقی، اول، ۲۰۸ صفحه.

۷۹. شناخت عراق و عتبات عالیات، رئیسی اردلی، محمدنصیر

تهران، نیایشگران وحدت، ۱۳۸۵ ش، جیبی، اول، ۱۴۰ صفحه.

۸۰. صراط الهدایه: راهنمای زائرین عتبات عالیات، باقری، حسین

تهران، بنیاد قران و عترت، ۱۳۸۵ ش، وزیری، اول، ۴۱۶ صفحه.

۸۱. عتبات: تاریخچه و آداب زیارت اماکن مقدسه عراق، فهیم کرمانی، مرتضی (۱۳۱۳ ش)

قم، صحیفه خرد، ۱۳۸۸ ش، جیبی، ۳۸۴ صفحه.

۸۲. عتبات عالیات: برنامه سفر، راهنمای اماکن، اسدی، علی محمد (۱۳۴۲ ش)

تهران، مهر آفرین، ۱۳۸۲ ش، جیبی، دوم، ۲۶۸ صفحه.

۸۳. عتبات عالیات عراق، قائدان، اصغر (۱۳۴۳ش)
تهران، مشعر، ۱۳۸۳ ش، وزیری، اول، ۲۸۰ صفحه، صفحات ۱۹۱ - ۲۲۰.
۸۴. فرهنگ زیارت عتبات در کشور عراق، ملتجی، مهدی (۱۲۹۸ش)
تهران، اشرفی، رقی، اول، ۴۲۸ صفحه، صفحه ۳۵۳ - ۳۹۸ در مورد سامراء.
۸۵. فرهنگ فارسی (متوسط)، معین، محمد (۱۲۹۷ - ۱۳۵۰ش)
تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۱ش، وزیری، هشتم، جلد ۵، صفحه ۷۱۸ و ۷۱۹ در معرفی سامراء.
۸۶. قدم صدق از دل‌های ایرانیان مسلمان تا عتبات عالیات ائمه: در عراق، استخری، احسان‌الله علی
تهران، چاپخانه وزارت اطلاعات، وزیری، ۸۱ صفحه، صفحه ۷۶ - ۸۱.
۸۷. کربلای عشق: راهنمای سفر به عتبات عالیات، غلامی مایانی، ابوالقاسم
تهران، ۱۳۸۴ ش، رقی، اول، ۳۱۲ صفحه.
۸۸. کربلایی که من دیده‌ام: سفرنامه عتبات عالیات، بقایی نائینی، اسدالله (۱۳۲۷ش)
تهران، فرزانه، ۱۳۸۰ ش، رقی، اول، ۲۶۵ صفحه.
۸۹. کلیات جامع عتبات عالیات و اماکن مقدسه عراق، بخاری سهل‌آبادی، محمد (۱۳۳۹ش)
مشهد، خاتم، ۱۳۸۴ ش، اول، جیبی، صفحه ۲۸ - ۳۰ در مورد سامراء.
۹۰. کلید بهشت (راهنمای عتبات عالیات)، ترابی، شهرضایی، اکبر (۱۳۲۸ش)
قم، دارالهدی، ۱۳۸۲ش، دوم، جیبی، ۴۴۸ صفحه، صفحه ۳۳۲ - ۳۷۶ در مورد سامراء.
۹۱. کوی شهیدان یا سفرنامه عتبات، صادقی، علی (۱۲۶۶ - ۱۳۳۴ش)
تهران، تاریخ مقدمه، ۱۳۲۶ ش، رقی، ۴۸ صفحه، صفحه ۳۲ - ۳۹ در مورد سامراء.
۹۲. گنبد کبریاء: پژوهشی پیرامون تاریخچه تخریب قبور اهل‌بیت: جعفری، حیدرعلی (۱۳۳۶ش)
قم، دلیل ما، ۱۳۹۰ ش، رقی، اول، ۱۳۶ صفحه، صفحه ۷۹ - ۸۸ در مورد سامراء.
۹۳. گنجینه دانشمندان، رازی، محمدشرف (۱۳۳۰ - ۱۴۲۱ق)
قم، چاپخانه پیروز، ۱۳۵۴ ش، وزیری، جلد ۵، صفحه ۲۷۱ - ۲۹۱ درباره تاریخچه و
جغرافیای سامراء و بعضی از علمای آن.
۹۴. لغتنامه، دهخدا، علی‌اکبر (۱۲۵۶ - ۱۳۳۴ش)
تهران، دانشگاه تهران، روزنه، ۱۳۷۳ ش، رحلی، جلد ۸، چاپ دوره جدید، صفحه ۱۱۷۴
درباره سامراء.

۹۵. مرآة البلدان، اعتماد السلطنة، محمدحسن خان (۱۳۱۳ق)، مصحح: نوایی، عبدالحسین (۱۳۰۲ ش) و محدث، هاشم (۱۳۳۱ ش)
- تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۷۶ ش، وزیری، جلد‌های اول، سوم و چهارم در صفحات متعدد، از جمله: ۳۸۹، ۳۹۱، ۶۷۳، ۸۱۰، ۸۷۲، ۱۶۳۲ - ۱۹۸۱.
۹۶. مسیر طالبی یا سفرنامه میرزا ابوطالب خان، (۱۲۱۹ ق)، به کوشش: خدیوجم، حسین. تهران، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی، فرانکلین، ۱۳۵۲ ش، وزیری، اول، از صفحه ۴۰۱ - ۴۰۷ در مورد سامراء.
۹۷. معارف و معاریف، دائرة المعارف جامع اسلامی، حسینی دشتی، سیدمصطفی (۱۳۱۴ش) تهران، آرایه، ۱۳۸۵ ش، وزیری، جلد ۳، در صفحه ۶۳۶ درباره سامراء.
۹۸. معراج الزائرین راهنمای کربلا و عتبات عالیات عراق، شفیعی، علی‌اکبر (۱۳۴۲ ش) قم، مهدیه، ۱۳۸۱ ش، جیبی، صفحه ۵۹ - ۶۴ درباره سامراء.
۹۹. منتخب التواریخ، خراسانی، ملا هاشم (۱۳۵۲ ش)، باورقی: مروج اسلام، علی‌اکبر، مقدمه: شعرانی، ابوالحسن تهران، اسلامی، وزیری، ۹۱۷ صفحه.
۱۰۰. نگاهی به تاریخ عتبات: نجف، کربلا، کاظمین، سامراء، اسلامی، حسین (۱۳۲۶ش) ساری، نشر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۰ ش، وزیری، اول، ۱۵۵ صفحه.
۱۰۱. وادی عشق در تاریخ، امیری طباطبایی، سید جعفر (۱۳۲۸ ش) قم، زیرجد، ۱۳۸۲ ش، وزیری، اول، صفحه ۱۶۸ و ۱۶۹ درباره بارگاه و گنبد و شهر سامراء.
۱۰۲. وعده ملاقات در سامراء (موعد فی سامراء)، جان اوهارا (۱۹۰۵ - ۱۹۷۰ م) ۱۰۳. ولایت عشق، مدیح، غلام علی یزد، بقية العترة، ۱۳۸۸ ش، وزیری، اول، صفحه ۱۳۸ - ۱۷۹ در معرفی شهر سامراء.
۱۰۴. هبة‌الدین شهرستانی، ستاره سامراء، عبیری، عباس (۱۳۴۱ - ۱۳۸۲ ش) تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳ ش، رقی، اول، ۱۰۳ صفحه.
۱۰۵. همراه با زائرین عتبات عالیات، باقری‌پور، سید محمد قوچان، مروجان، ۱۳۸۷ ش، رقی، اول، ۲۰۰ صفحه.

۱۰۶. همراه با زائرین کربلا، بهتاش، یدالله (۱۳۲۹ش)
 تهران، سبحان، ۱۳۸۴ ش، جیبی، اول، ۳۷۸ صفحه، صفحه ۲۵۹ - ۳۱۰ در مورد سامراء.
 ۱۰۷. همراه ملائک، کریمی، رضا (۱۳۴۷ش)
 قم، نسیم حیات، ۱۳۸۳ ش، جیبی، اول، ۳۵۲ صفحه.

کتاب‌های اردو

- مشاهد مشرفه، عابدی، سید محمد انیس
 قم، حضرت معصومه علیها السلام، ۱۴۲۶ ق، رقی، اول، ۲۳۱ صفحه.

مقاله‌های عربی

۱. آثار سامراء الخالیه و سامراء الحالیه
 مجله «لغت عرب»، شماره اول، ۱۹۱۱ م - ۱۲۹۰ ق، صفحه ۸۱-۹۴، دجیلی، کاظم
 (۱۸۸۴ - ۱۹۷۰ م).
۲. آثارنا: سامراء (سرّمن رأی)
 مجله «رسالة الاسلام»، شماره ۳ و ۴، سال سوم، ۱۹۶۹ م - ۱۳۴۸ ق، بغداد، صفحه ۲۱۴-۲۱۸.
۳. اسماء الاعشاب و النباتات فی سامراء
 مجله «التراث الشعبی»، شماره ۲ و ۳، ۱۹۷۰ م، سامرائی، یونس (۱۳۵۳ - ۱۴۱۰ ق).
۴. اغان من سامراء
 نویسنده: احمد صالح محمد.
۵. اهازیج الاطفال فی سامراء
 سامرائی، یونس (۱۳۵۳ - ۱۴۱۰ ق).
۶. بیلوغرافیا عن سامراء
 مجله «سومر»، جلد اول و دوم، ۱۹۸۳ م، صفحه ۳۲۲ - ۳۳۰، صادق‌علی، زینب (۱۹۴۵ م).

٧. بقايا قصور الخلفاء في مدينة سامراء

مجلة «لغة العرب»، جزء ٩، صفحة ٣٣٩ - ٣٤٧، دجيلي، كاظم (١٨٨٤ - ١٩٧٠ م).

٨. تخطيط مدينة سامراء

مجلة «البحث العلمي»، شماره ٢٧، سال ١٤، ١٩٧٧ م، صفحة ١٠١ - ١١٧، معروف، ناجي (١٣٢٨ - ١٣٧٩ ق).

٩. التنقيب و الصيانة في سامراء

مجلة «سومر»، مجلد ٣٧، جلد اول و دوم، ١٩٨١ م، صفحة ١٨٨ - ٢١١، جنابي، طارق جواد.

١٠. جامع ابي دلف في سامراء

مجلة «سومر»، شماره ٣، ١٩٤٧ م، صفحة ٦٠ - ٧١، جنابي، كاظم (١٩٢٥ م).

١١. جامع الجمعة في سامراء

قيسي، ربيع.

١٢. حول كتاب «الحياة السياسية و مظاهر الحضارة في سامراء خلال القرن الثالث الهجري»

مجلة «اقلام»، شماره ٥، ١٩٧٠ م، صادره از بغداد، صفحات ١٦٥ - ١٧٧.

١٣. خزف سامراء الاسلامي

حمودي، خالد خليل.

١٤. دراسات متنوعه عن سامراء في العهد العباسي

١٥. دراسة حول صيانة الاسوار و المباني الاسلامية في سامراء

مجلة «سومر»، شماره ٣٨، جلد اول و دوم، سال ١٩٨٢ م، صفحات ٢٠٦ - ٢١٠، راوي:

صادق عبد الحميد.

١٦. زخارف و طرز سامراء

مجلة «كلية الاداب»، قاهره، مجلد ١٣، جلد دوم، ١٩٥١ م، صفحة ١ - ٣٩، شافعي، فريد.

١٧. سامراء

مجلة «الثقافة»، قاهره، شماره ٨، سال اول، ١٩٣٩ م، از صفحة ٢٨ - ٣١، زكي، محمد حسن.

١٨. سامراء قديما

موسوعة العتبات المقدسه»، صفحة ٧ - ٧٤، جواد مصطفى.

١٩. سامراء فى التاريخ والآثار والفنون
مجلة «التراث الشعبى»، بغداد، شماره ٨ و٧، سال ١٩٨٤ م، صفحه ٩٥ - ١٠٤، بدرالدين، مصطفى نعمان (١٩٣٤ م).
٢٠. سامراء فى الشعر
«موسوعة العتبات المقدسه»، صفحه ٧٧ - ١١٠، فؤاد عباس.
٢١. سامراء فى المراجع العربيه
چاپ شده در كتاب «موسوعة العتبات المقدسه»، صفحه ١٣١ - ١٩٠، محفوظ، حسين على.
٢٢. سامراء فى المراجع الغربيه
چاپ شده در كتاب «موسوعة العتبات المقدسه»، صفحه ١٩١ - ٣٣٢، جمع و ترجمه مقاله: خياط، جعفر (١٣٢٧ - ١٣٩٥ ق).
٢٣. سامراء مدينه الامامين العسكريين (ع)
چاپ شده در كتاب «العراق بين الماضى والحاضر والمستقبل»، صفحه ٥٠٧ - ٥٣٩، چاپ بيروت.
٢٤. سامراء و مشروع النهروان القديم
مجلة «العراق الجديد»، شماره ٧، ١٩٦٢ م، سوسه، احمد.
٢٥. سرّمن رأى - سامراء
عاشورا، احمد عبدالباقي.
٢٦. ضاديق مراقدايئمه فى العراق
مجلة «الموسم»، شماره ٣ و٢، سال اول، ١٩٨٩ م، صفحه ٥٩٥ - ٦٠٢، چاپ هلند.
٢٧. قصرالخليفه المعتصم فى سامراء
مجلة «سومر»، شماره ٣٨، جلد اول و دوم، صفحه ١٦٨ - ٢٠٥، حمودى، خالد خليل.
٢٨. قصه سامراء
مجلة «الرساله»، شماره ٣٤٤، ١٩٤٠ م، قاهره، صفحات ٢٠٣ - ٢٠٥، ساطع حصري، مصطفى (١٣٠٠ - ١٣٨٨ ق).
٢٩. كرخ فيروز فى سامراء ارض الرافدين
١٩٨٧ م، نورئيد. ج.

۳۰. ماذا يرى اليوم في سامراء
مجله «لغة العرب» ف جزء ۴، صفحه ۱۳۴ - ۱۴۶.
۳۱. الملوية منارة المسجد الجامع في سامراء
قيسى، ربيع محمد (۱۹۴۲ م).
۳۲. موسم المسح الاثرى سامراء ۱۹۸۶ - ۱۹۸۷
فالكنزوا، نورئيدج.
۳۳. موضع سامراء
عميد، طاهر مظفر.
۳۴. نظره تاريخچه حول مرقد العسكريين عليه السلام
بياتي، وليد سعيد.
۳۵. نظره في سامراء
مجله «لغة العرب»، شماره ۳، سال ۱۹۱۱ م.
۳۶. و نائق العتبات المقدسه في العراق
مجله «الموسم»، شماره ۵، سال دومف ۱۴۱۰ ق، صفحه ۲۳۹ - ۲۶۲، چاپ هلند.
۳۷. وصف اطلال سامراء
مجله «لغة العرب» جزء ۵ در صفحات ۱۶۱ - ۱۷۰.

مجله

مجله سامراء

در شماره های مختلف در مورد سامراء بحث کرده است. این هفته نامه فرهنگی، عمومی و اسلامی با ریاست و صدارت یونس ابراهیم سامرائی در سال ۱۹۶۳ م چاپ می شد.

مقالات فارسی

۱. آستانه سامراء
دائرة المعارف تشیع، جلد اول، صفحه ۹۲ - ۹۴.
۲. ابودلف، جامع مسجد بزرگی در متوکلویه سامراء
نفیسی، نوشین دخت، دائرة المعارف بزرگ اسلامی، جلد ۵، صفحه ۴۵۵ - ۴۵۸.
۳. از سامراء تا سهله
مروجی طبسی، محمدجواد (۱۳۳۱ ش)
۴. از مدینه تا سامراء
پورمتقی، محمدتقی (۱۳۴۰ ش)
۵. بارگاه حرم مطهر امام هادی و حرم عسکری علیه السلام
مجله «حوزه»، شماره ۵۰ و ۵۱.
۶. باب غیبت در سامراء، در مورد در چوبی نفیس در سرداب مقدس، باقی مانده از دوران خلافت عباسیان، ترجمه شده از کتاب «باب الغیبه»، مترجم: صاحبی، مسلم.
۷. بودجه حوزه سامراء
مجله «حوزه»، شماره ۵۰ و ۵۱، صفحه ۱۱۱ - ۱۱۶.
۸. جایگاه مردم در مکتب سامراء
مجله «حوزه»، شماره ۵۰ و ۵۱، ۱۳۷۱ ش، صفحه ۱۴۱ - ۱۴۳.
۹. رحلة السامرائیه، مرعشی نجفی، سید شهاب الدین (۱۲۷۶ - ۱۳۶۹ ش)
کتابچه سفرنامه حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی به شهر سامراء، چاپ شده در میراث شهاب، ۱۳۷۸ ش، صفحه ۲ - ۱۱.
۱۰. روش فقهی مکتب سامراء
مجله «حوزه» شماره ۵۰ و ۵۱ سال ۱۳۷۱ ش از صفحه ۱۰۱ - ۱۱۰.
۱۱. رونق تشیع در سامراء و ترویج زیارت امامین علیه السلام
چاپ شده در کتاب «معارف الرجال»، جلد ۲، صفحه ۳۰۱.

۱۲. لحظه‌های ناب سامراء
صلاحی، سهیلا.
۱۳. مبانی دینی اندیشه‌ها در مکتب سامراء
مجله «حوزه»، شماره ۵۰ و ۵۱، ۱۳۷۱ ش، صفحه ۱۴۷ - ۱۴۹.
۱۴. مسجد بزرگ سامراء
مجله «حوزه»، شماره ۵۰ و ۵۱، ۱۳۷۱ ش.
۱۵. مکتب سامراء و امور اجتماعی و سیاسی
مجله «حوزه»، شماره ۵۰ و ۵۱، ۱۳۷۱ ش، صفحه ۱۳۴ - ۱۵۶.
۱۶. مکتب سامراء و تبلیغ
مجله «حوزه»، شماره ۵۰ و ۵۱، ۱۳۷۱ ش، صفحه ۱۱۷ - ۱۳۳.
۱۷. نظام آموزشی مکتب سامراء
مجله «حوزه»، صادره از قم، شماره ۵۰ و ۵۱، ۱۳۷۱ ش، از صفحه ۸۴ - ۱۰۰.
۱۸. نگاهی گذرا به تاریخچه سامراء، آستانه مقدسه سامراء
مجله «حوزه»، شماره ۵۰ و ۵۱، ۱۳۷۱ ش.
۱۹. نقش زنان در مکتب سامراء
مجله «حوزه»، شماره ۵۰ و ۵۱، ۱۳۷۱ ش، صفحه ۱۴۵ - ۱۴۷.
۲۰. نگرشی به مکتب سامراء
مجله «حوزه»، شماره ۵۰ و ۵۱، ۱۳۷۱ ش، صفحه ۸۰ - ۸۳.
۲۱. یادگاری‌های موعود (سرداب سامراء)
سیدنژاد، صادق (۱۳۴۰ ش).